

La Mediterrània del segle XX

realitats i mirades

IE Med.
Institut Europeu de la Mediterrània

EFE:

ÍNDEX

FITXA TÈCNICA.....	3
ESTRUCTURES DE L'EXPOSICIÓ.....	5
TEXTOS DE L'EXPOSICIÓ I RELACIÓ DE FOTOGRAFIES.....	8

FITXA TÈCNICA

L'exposició **La Mediterrània del segle XX. Realitats i mirades** conceptualment està dividida en:

- Introducció
- Àmbits
 - Un inici de segle convuls (1900-1930)
 - De la Belle Époque al final de l'hegemonia Europea (1930-1945)
 - "Els trenta gloriosos" (1945-1973)
 - Crisi i replegament en un món incert (1973-1995)
 - Cap a una Mediterrània compartida (1995-2010)
- Epíleg

FORMAT EXPOSITIU

La versió completa de l'exposició consta de:

- 11 estructures de 2,40 m d'ample x 2,10 m d'alçada amb il·luminació pròpia, que contenen els textos de l'exposició i algunes fotografies més representatives de cadascun dels àmbits. El disseny de les estructures permet, segons l'espai expositiu, exposar informació a doble cara, o bé únicament per una cara.
- 1 plafó (epíleg) d'1,80 m d'ample x 1,48 m d'alçada.
- 89 fotografies emmarcades en perfil d'alumini de diferents mesures que reforcen els continguts dels diferents àmbits.
- Dos jocs de carteles bilingües.

Versió reduïda de l'exposició:

- Amb la finalitat d'adaptar l'exposició a les diferents dimensions que puguin tenir les futures sales expositives, s'ha previst una versió reduïda de la mostra que constaria de les estructures de l'exposició i 46 fotografies en lloc de les 98 de la versió completa.

IDIOMES

L'exposició està produïda en dues versions: català/anglès i castellà/francès. Ja que el disseny de les estructures ho permet, es pot exposar en 4 idiomes si l'espai de la sala és suficient (exposant per les dues cares), o bé una única cara en versió bilingüe (català/anglès o castellà/francès)

MATERIALS QUE ACOMPANYEN LA MOSTRA:

- Guies de mà en català, castellà, francès e anglès amb els textos de l'exposició.
- Catàleg en versió català-anglès i castellà-francès.

DISTRIBUCIÓ DE FOTOGRAFIES I NECESSITATS ESPACIALS

	Versió completa	Versió reduïda
Número de fotografies	125 en total (36 en plafons + 89 emmarcades)	83 en total (36 en plafons + 47 emmarcades)
Fotos de reforç / Metros lineals		
ÀMBIT 1	21 fotografies / 12,80 m lineals	14 fotografies / 8,15 m lineals
ÀMBIT 2	21 fotografies / 7,30 m lineals	15 fotografies / 6,70 m lineals
ÀMBIT 3	29 fotografies / 18,25 m lineals	16 fotografies / 8,15 m lineals
ÀMBIT 4	26 fotografies / 8,45 m lineals	17 fotografies / 8 m lineals
ÀMBIT 5	21 fotografies / 5,84 m lineals	17 fotografies / 3,85 m lineals
EPÍLEG	7 fotografies / 7 m lineals	4 fotografies / 4,30 m lineals

LA VERSIÓ COMPLETA de la mostra necessita una sala d'uns 200 m₂ i 60 m lineals aproximadament.

LA VERSIÓ REDUÏDA de la mostra necessita una sala d'uns 200 m₂ i 40 m lineals aproximadament.

EXPOSICIÓ EMBALADA

- **Fotografies:** embalades en 8 caixes de diferents mesures
 - Caixes 1: 37 x 80 x 55 cm
 - Caixes 2: 39 x 80x 55 cm
 - Caixes 3: 62 x 80 x 55 cm
 - Caixes 4: 84 x 80 x 55 cm
 - Caixes 5: 48 x 80 x 35 cm
 - Caixes 6: 108 x 161 x 34 cm
 - Caixes 7: 73 x 101 x 55 cm
 - Caixes 8: 108 x 161 x 34 cm

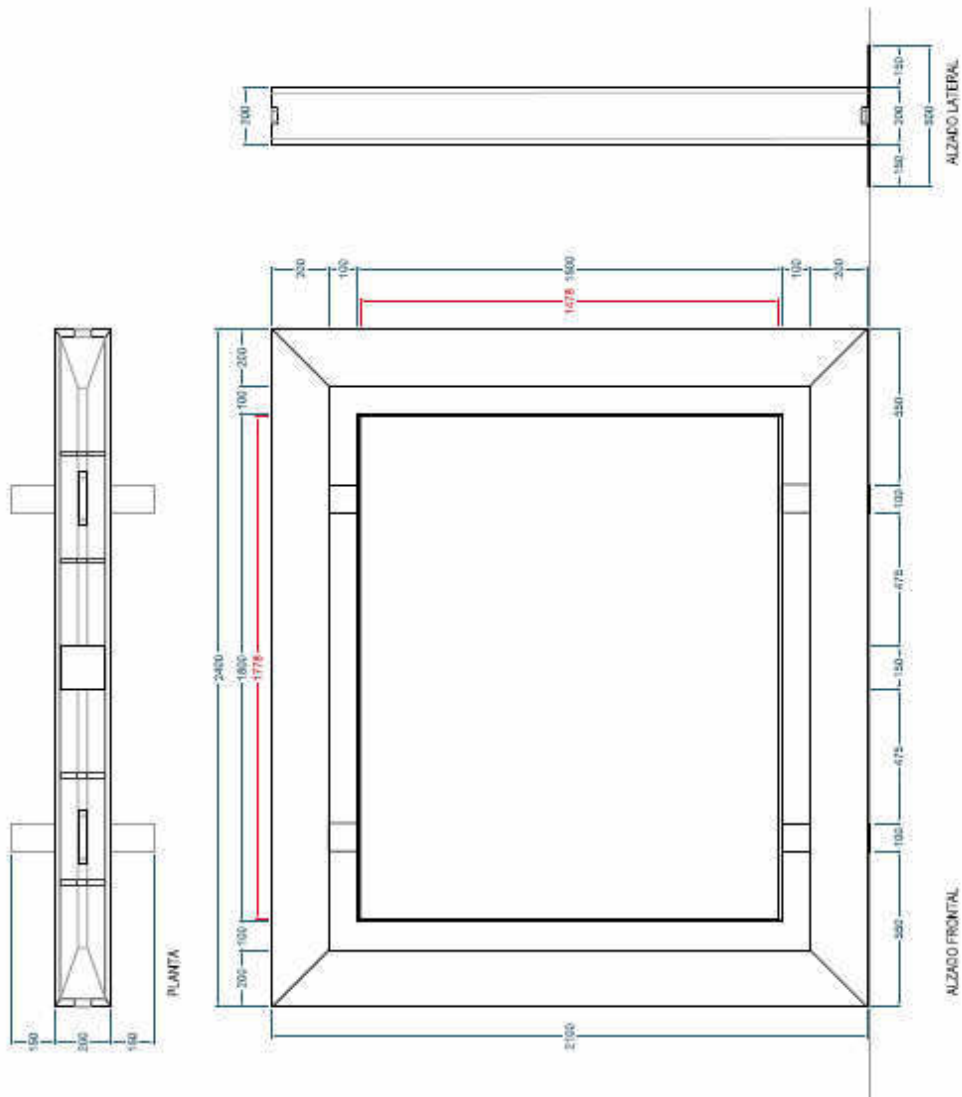
- **Estructures:**
 - 3 caixes de 230 x 110 x 255 cm

Total 11 caixes

ESTRUCTURES DE L'EXPOSICIÓ

Buñador de model 74/18/04
Base Negra, TROLL

TEXTOS DE L'EXPOSICIÓ I RELACIÓ DE FOTOGRAFIES

INTRODUCCIÓ

“Hi ha moltes Mediterrànies. La diversitat dels seus pobles és tan gran que posa en dubte tots els egocentrismes provocats per antigues civilitzacions o poderoses hegemonies contemporànies. El Mediterrani s’ha convertit en la frontera més pronunciada del món: una veritable fractura del nivell de vida del nord i el sud. Però alhora és el lloc de trobada entre l’Orient i l’Occident, on neixen i moren imperis i cultures, i on hi ha gent que escriu d’esquerra a dreta i de dreta a esquerra; on la convivència diària amb l’«altre» és un repte permanent. Les grans ciutats portuàries, abans i ara, són els principals actors de la seva història. Hi viuen les tres quartes parts de la població europea i la meitat dels habitants dels països àrabs. Aquest rosari de metròpolis –Istanbul, Alexandria, Beirut, Tel-Aviv, Alger, Barcelona, Marsella, Nàpols, Atenes– és l’escuma de la urbanització del litoral que s’imposa sobre els territoris de l’interior. És on conflueixen els problemes de creixement demogràfic, la manca d’habitatges i de serveis públics; és on l’espontània vitalitat dels seus pobles té raó de ser, on identitats, religions i llengües no poden ser esclafades ni per guerres ni per conflictes polítics. Us proposem un viatge pel convuls segle que deixem enrere, un viatge a través del document fotogràfic que ens proporciona l’arxiu d’imatges de l’Agència EFE amb la voluntat de recordar els fets més rellevants que han marcat el transcurs d’aquesta regió durant el segle XX. Des de la fi dels grans imperis fins a la configuració dels nous estats; des dels conflictes sagnants fins a la recerca de la pau; des del món tradicional i rural fins a la modernitat urbana. Un joc de realitats i mirades en aquesta Mediterrània viva, diversa i propera.”

Un inici de segle convuls (1900-1930)

AGÈNCIES. *Istanbul, 18 de febrer de 1919.* La Mediterrània pateix grans commocions que la sacsegen de dalt a baix. Els territoris passen de les mans dels grans imperis tradicionals a la tutela de França i la Gran Bretanya a través d'una gran convulsió: la Primera Guerra Mundial. Apareixen noves formes de govern, d'intercanvi de béns i de relacions socials. La vida de les poblacions canvia amb l'arribada de ponts, telecomunicacions i escoles modernes. En l'àmbit de les idees, la religiositat, que ho controlava tot en el terreny públic i privat, es veu abordada per la modernitat, que transforma la política, la gestió i la cultura.

La fi d'una forma de vida

L'imperi Otomà, que va marcar el destí de grans sectors de població d'Europa, Àsia i Àfrica, es desintegra i canvia dràsticament els fonaments de la convivència a la Mediterrània. Els soldans, senyors de tots els territoris de la ribera sud des de Turquia fins a Algèria, mantenien un imperi únic des del segle XVI i, si bé negociaven millores per als territoris, també reprimien qui qüestionava la seva autoritat. La Primera Guerra Mundial destrueix aquest sistema i els guanyadors es reparteixen el botí. Però la guerra no neix a la Mediterrània, sinó de la col·lisió de dos mons que lluiten pel control d'Europa: l'aliança d'Alemanya i l'imperi Austrohongarès contra les potències guanyadores del

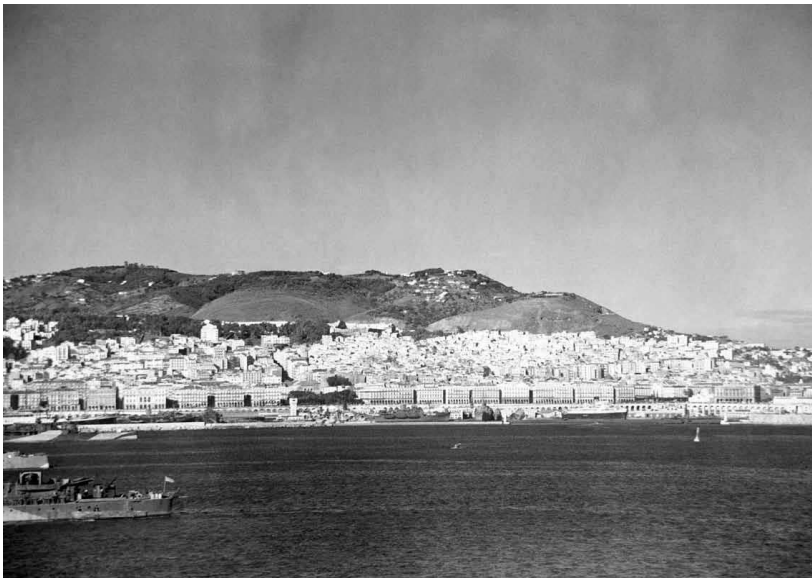
conflicte, França i Anglaterra. El seu triomf obre un nou ordre internacional: es creen nous estats al sud i apareix el colonialisme capitalista. Les poblacions del sud, musulmanes o no, coneixen nous líders i formes noves de treballar, alhora que importen idees de la fascinant Europa.

RELACIÓ DE FOTOGRAFIES

- 1. Gran pont d'Istanbul (1925).** La guerra transforma Istanbul. Els cristians s'amaguen, els musulmans s'assabenten cada dia de nous desapareguts i els armenis tremolen. El 1925, la ciutat ha recuperat la normalitat, però ha perdut la seva condició de capital. EFE/Sennecke
- 2. Muntatge del pont Sevilla-Cadís (1929).** EFE/Archivo Rafael Crespo
- 3. La pau de Versalles (1919).** L'encara príncep Faisal d'Iraq encapçala la delegació àrab. EFE
- 4. Habitants del sud de Palestina durant la Primera Guerra Mundial.** Patrimonio Nacional-Archivo General de Palacio/Bufa
- 5. Soldats alemanys traslladen un cotxe amb bous a Palestina durant la guerra.** Patrimonio Nacional-Archivo General de Palacio/Bufa
- 6. Les tropes del Rif desembarquen a Alhucemas, cap al 1921.** EFE/Lázaro
- 7. Lawrence d'Àràbia.** Culte, amant del món àrab i de la seva llengua, va ser enviat pel govern britànic a ajudar els àrabs a combatre els otomans. Es converteix en una de les figures més controvertides de la història anglesa i, sobretot, en una llegenda. EFE
- 8. Trinxera alemanya al front de Palestina durant la guerra.** Els alemanys donaran suport als otomans contra Rússia. Patrimonio Nacional-Archivo General de Palacio/Bufa
- 9. L'arxiduc d'Àustria Francesc Ferran i la seva dona moments abans de ser assassinats el 25 de juny de 1914 a Sarajevo.** Aquest fet va ser el detonant de la Primera Guerra Mundial. EFE
- 10. Inauguració del ferrocarril tractor de Tistutin a Dar Drius (Marroc), anys 20.** EFE/Lázaro
- 11. Franco desembarca a Alhucemas (Marroc) (1925).** Aquesta conquesta farà recuperar l'orgull nacional a un país en realitat pobre, endarrerit i temorós del poder francès. EFE
- 12. Mustafà Kemal Atatürk, cap al 1924.** Se'l considera el veritable líder turc i pare de la pàtria, primer líder del sud de la Mediterrània del segle XX. Converteix Turquia en una república i en un model únic d'estat laic en terra musulmana. EFE/Archivo Vidal
- 13. La ciutat de Salònica, antic port estratègic otomà, va ser conquerida pels grecs el 1912.** EFE
- 14. El rei Faisal (1924).** Expulsat de Damasc pels francesos, els britànics el fan rei de l'Iraq. EFE
- 15. Alfons XIII visita les obres del port d'Alhucemas (Marroc) (1927).** EFE
- 16. Inauguració del Parlament egipci als anys 20.** La independència no arriba fins al 1936. EFE
- 17. Turistes occidentals juguen a tennis a les piràmides de Giza (1928).** EFE
- 18. Barcelona, les Rambles.** A principis de segle ja és una ciutat moderna. EFE
- 19. Dones amb vestits tradicionals a Tarifa (1920).** EFE
- 20. Escola hispanoàrab de Tetuan (1917).** EFE
- 21. L'Iberia fa el primer vol de la ruta Madrid-Barcelona-Madrid el 1927.** EFE

De la Belle Époque al final de l'hegemonia europea (1930-1945)

AGÈNCIES. *Alger, 3 de gener de 1943.* El comerç i l'activitat han augmentat amb força durant aquest temps, però al sud de la Mediterrània hi ha dues societats: el món modern i liberal, que viu de la colonització, i l'espai tradicional, dividit entre l'ànsia de ser modern i les conseqüències visibles de l'imperialisme. Les ambicions de poder són agressives i el gran enfrontament del segle XX entre feixisme i democràcia es trasllada a la regió. Escenari estratègic de la confrontació, les potències europees no semblen capaces de resoldre les demandes del sud. Els Estats Units i l'URSS emergeixen, sentenciant el domini europeu.

És important la Mediterrània? La Segona Guerra Mundial

Els feixismes, que s'estenen pel nord de la Mediterrània a partir dels anys trenta, provoquen el gran enfrontament ideològic del segle XX. La guerra civil espanyola és el preludi de la Segona Guerra Mundial. Itàlia,

l'Espanya franquista, però també la Iugoslàvia del rei Alexandre I o la Turquia d'Atatürk exalten la nació per damunt de tot i controlen l'individu. Es consideren nacions inacabades, proclamen les seves ambicions expansionistes i es preparen per al conflicte. La Mediterrània és el teatre perfecte contra França i Anglaterra, i esdevé escenari de la lluita quan Itàlia entra en la guerra. Però Mussolini s'enfronta als britànics sense èxit, i necessitarà l'ajut dels alemanys, que volen protegir el flanc sud a l'espera d'atacar l'URSS. A Líbia, l'Africa Korps completa les ofensives continentals dels nazis contra Iugoslàvia, Grècia i Creta. Els aliats entenen que el canal de Suez, ruta britànica cap a les Índies, està amenaçat, i que l'URSS pateix una gran pressió. El 1942, Churchill i Roosevelt decideixen que l'inici de l'ofensiva final contra els nazis no serà continental sinó mediterrània, i inicien la neteja d'Europa pel seu «baix ventre». En l'Operació Torxa de novembre del 1942, un comboi militar de més de 90.000 soldats desembarca a les costes del Magreb: en sis mesos els feixistes són derrotats i expulsats de l'Àfrica, i els aliats podran iniciar la reconquesta del sud d'Europa.

S'obre l'esclletxa entre el sud i el nord

Modernitat o tradició, islam o laïcitat, agricultura o indústria, model de capitalisme, inversions... són alguns dels dubtes al sud de la Mediterrània. Les potències econòmiques del nord, en expansió des de mitjans del segle XIX, hi han exportat armes, tècnica i capitals, cosa que ha generat una dependència total i desequilibris en la creació de riquesa. La societat rural és pobra, manté com pot un fràgil equilibri entre l'ús del territori i la subsistència. A les grans ciutats trobem obrers que malviuen mentre els colons gaudeixen de la Belle Époque, demanen préstecs bancaris, creen empreses i compren els productes del nord: sembradores mecàniques, ferrocarrils, telecomunicacions, són elements del paisatge. La dualitat també s'expressa en la construcció: els nous edificis, moderns i ordenats, se superposen a les medines.

RELACIÓ DE FOTOGRAFIES

- 22. Goering visita Trípoli (1939).** Alemanya concedeix al nord d'Àfrica una gran importància estratègica. EFE
- 23. Un soldat maltès de l'exèrcit britànic s'acomiada de la seva dona a Tunis, cap al 1942.** EFE
- 24. Un soldat britànic contempla perplex els múltiples senyals italians i alemanys a Mersa Matruh (Egipte).** L'ofensiva italiana sobre Egipte s'inicia el 1940 per controlar l'estratègic canal de Suez, en mans de britànics i francesos. EFE
- 25. Tancs alemanys travessen Agedàbia durant la campanya de Rommel per controlar Líbia (1942).** EFE
- 26. Colona italiana a Líbia ofereix vi als soldats italians que ajuden en les tasques agrícoles (1940).** EFE
- 27. Vista de la badia i el port d'Alger (1943).** Port preponderant a la Mediterrània occidental, la capital del departament francès d'Algèria esdevé una plaça forta durant la Segona Guerra Mundial amb el desembarcament aliat, i un exponent clau de convivència entre modernitat i tradició. EFE
- 28. Classe de costura a Larraix (1938).** Havia de canviar el domini colonial la condició de la dona?. EFE/García Cortés
- 29. Autobusos amb gasogen a Barcelona per la manca de cru a la postguerra (1940).** EFE/José María Segarra
- 30. Visita de Faisal I d'Iraq al Regne Unit (1931).** És el rei del nou estat iraquiana, una monarquia titella creada per l'Anglaterra de Jordi V per establir antics territoris de l'imperi Otomà. EFE
- 31. Un jueu atacat per un àrab és traslladat a l'hospital a Jaffa.** El 1938, a Palestina, els enfrontaments entre comunitats ja són habituals. EFE/Archivo Vidal
- 32. El VIII Exèrcit britànic entra a Bengasi (Líbia), el desembre del 1942, i expulsa els nazis de la ciutat.** EFE
- 33. Nàpols rep els aliats després de quatre dies d'insurrecció contra els alemanys (1943).** EFE
- 34. Forces de regulars avancen sobre Castelló al front de València, juny del 1938.** EFE
- 35. Dones de la colònia alemanya s'acomiaden de compatriotes bescanviats per britànics a Barcelona (1943).** EFE/Pérez de Rozas
- 36. Bombardeig aliat sobre posicions alemanyes a Dubrovnik el setembre de 1944.** EFE

- 37. Soldats marroquins arriben a Catalunya per lluitar contra els últims reductes republicans que resisteixen.** EFE/Mollinedo
- 38. Un home libi contempla una dona occidental a Trípoli (1940).** El domini colonial europeu i l'establiment de colons posa els nadius en contacte amb una societat aliena i rebutjada, però alhora font de fascinació. EFE
- 39. Abdullah I, que esdevé rei de Jordània amb el suport de l'imperi Britànic, visita Oxford (1934).** EFE
- 40. Venda de terrissa al protectorat espanyol de Tetuan (1927).** EFE/Díaz Casariego
- 41. Platja de Tànger (1940).** Ocupada per Espanya el 14 de juny de 1940, aprofitant l'entrada alemanya a París. EFE/Miguel Cortés
- 42. La processó del Crist dels Gitanos a Màlaga als anys 30.** Una societat profundament religiosa. EFE/Díaz Casariego

«Els trenta gloriosos» (1945-1973)

AGÈNCIES. *Alexandria, 19 d'agost de 1968.* L'enfrontament entre els Estats Units i l'URSS divideix la Mediterrània en tres: l'occidental es declara catòlica i favorable als Estats Units; l'oriental, comunista, defensa l'antiimperialisme, i al sud, els estats àrabs independents busquen una nova identitat enmig de les guerres araboisraelianes, que exigeixen grans sacrificis humans i militars. Amb la descolonització i l'èxit econòmic de la nova Europa, milions de persones es desplacen entre les dues ribes canviant l'aparença de la regió. Les societats es transformen lentament, gràcies a trenta anys de bonança econòmica i també als referents de la modernitat que arriben de fora.

Demografia, èxodes, migracions... Un canvi de mentalitat.

Al llarg d'aquests trenta anys, les societats que envolten la Mediterrània canvien profundament de mentalitat i els moviments de població no hi són aliens. Els primers són els èxodes, que comencen amb Israel, on els supervivents de l'Holocaust arriben fins

i tot abans que neixi l'estat, que assolirà la xifra de tres milions d'habitants el 1971. En paral·lel, més d'un milió de palestins deixen el seu país i es reparteixen pel Pròxim Orient i els països del Golf. Les migracions polítiques que provoca la descolonització també són importants. Afecten sobretot el Magreb, ja que els antics colons tornen al seu lloc d'origen: els *pieds-noirs* se'n van cap a França, i juntament amb els colons libis i tunisians de retorn a Itàlia, sumen un milió de persones. D'altra banda, aquells que de manera temporal o definitiva deixen la seva pàtria per treballar fora són més de dos milions al voltant del 1974: magrebins, espanyols i italians emigren sobretot a França i Alemanya, països de gran creixement. En darrer terme, les creences religioses i l'avenç de la medicina al nord i el sud fomenten un augment de la natalitat que acabarà de conformar una Mediterrània on la convivència ha canviat. La ciutat superpoblada i caòtica transforma la manera de pensar dels homes i les dones.

La descolonització: un procés traumàtic. La construcció dels nous estats àrabs

La descolonització a la Mediterrània és un procés lent, difícil, i de vegades traumàtic. El nacionalisme àrab i el discurs dels Estats Units sobre el dret dels pobles a disposar d'ells mateixos tenen ressò en la societat, però el control polític de França i la Gran Bretanya s'exerceix més enllà de la Segona Guerra Mundial. Els principals líders àrabs han lluitat a la guerra, són joves i populars, volen construir per primera vegada estats propis i controlar els seus recursos. Aconsegueixen les independències i fan el joc a les noves potències, però no s'adonen dels seus propis límits. Les raons no són conjunturals: les tensions i rivalitats entre veïns, la creació de l'estat d'Israel i el conflicte palestinoisraelià o les dificultats de combinar islam i modernitat expliquen que les estrenades independències no siguin un nexa d'unió entre les poblacions. La diversitat cultural i religiosa es dibuixa com a element clau a la Mediterrània. Durant aquest període els líders mobilitzen les persones i generen riquesa, però també afebleixen, suprimeixen i fins i tot destrueixen algunes de les pautes de la convivència.

Les guerres araboisraelianes

L'any 1948 és fonamental en la història contemporània. És el de la creació de l'estat d'Israel, la Nakba o catàstrofe per als àrabs, quan comença un període de guerres i conflictes sense treva a la Mediterrània. Vuit anys després, la nacionalització del canal de Suez per part de Nàsser va provocar l'enfrontament més perillós del segle XX amb Israel a la Mediterrània. Els Estats Units i l'URSS van donar suport a Egipte i es van oposar a França i Anglaterra, aliades d'Israel i perdedores definitives del seu poder a les antigues colònies. La posterior Guerra dels Sis Dies, el 1967, va suposar una gran ampliació de territori per als israelians, incloent-hi Jerusalem Est. El 1973, Anwar al-Sadat inicia una guerra que el condueix, sis anys més tard, a la pau de Camp David, una pau egípcia amb Israel amb poc suport popular. La condició de refugiat esdevé una forma de vida, i el conflicte exigeix cada cop més esforços humans, polítics i militars que xuclen els recursos per a la industrialització i la prosperitat de les societats. Després, el conflicte s'estén a països limítrofs, sobretot el Líban, i afecta directament les poblacions civils. Continua sent l'escull sagnant d'una normalització de les relacions entre les dues ribes.

RELACIÓ DE FOTOGRAFIES

43. **Jueus retinguts a Haifa (1946).** Els britànics estableixen quotes a l'entrada massiva de jueus. EFE
44. **Refugiats jueus d'Alemanya i Polònia esperen embarcar cap a Palestina al port de Barcelona (1945).** Milers de jueus d'arreu d'Europa, supervivents de l'Holocaust i la guerra, parteixen per fundar el nou estat d'Israel. EFE/Carlos Pérez de Rozas
45. **Refugiats italians arriben a Trieste el febrer del 1946.** La pèrdua d'Ístria força l'èxode italià i la colonització iugoslava de la ciutat. EFE
46. **Els britànics impedeixen el desembarcament de refugiats jueus al nord de Haifa, cap al 1947.** EFE
47. **Platja de Benidorm (1966).** El turisme es converteix en símbol de desenvolupament i canvi social d'un sud d'Europa cada cop més allunyat dels nivells econòmics del sud de la Mediterrània. EFE/Manuel Iglesias
48. **Una partida de Seat 600, mite del desenvolupament espanyol, al port de Barcelona (1970).** L'absència de conflicte afavoreix la industrialització, en contrast amb la situació al sud. EFE
49. **Dona a la Fira de Màlaga.** Als seixanta, la dona moderna es desplaça amb moto. EFE
50. **Pou petrolífer a Safra (Jordània) (1957).** L'exploració de cru dels països àrabs esdevé cabdal per a la seva posició envers Occident. EFE
51. **Dones a Alger als anys seixanta.** La presència francesa i el feminisme de tall socialista fan coexistir dos tipus de dona molt diferenciats. EFE
52. **Enllustrador de sabates als voltants del Palau de Justícia de Damasc (1967).** EFE
53. **Nedadors hivernals d'Atenes es capbussen a la Mediterrània (1957).** Aquesta celebració, tradicional i lúdica, commemora l'arribada de l'Any Nou. EFE
54. **Un triomfant Ben Bella és aclamat el 1962.** El líder del Front d'Alliberament Nacional recorre Alger després del seu alliberament, gràcies als Acords d'Évian que atorguen la independència a Algèria. EFE
55. **Mohamed VIII, bei de Tunísia, durant un besamans a Kairouan (1950).** EFE
56. **Mohamed V del Marroc (dreta) rep Habib Burguiba (1957).** Feia poc que Burguiba havia accedit al càrrec de primer president de la República Tunisiana. EFE
57. **La multitud aclama el president Nàsser al Caire (1956).** Pare de la República d'Egipte i del Moviment de Països No Alineats, Nàsser nacionalitza el canal de Suez per finançar la presa d'Assuan en un enfrontament sense precedents amb França, Anglaterra i Israel. EFE
58. **Moshe Dayan entra al barri antic de Jerusalem (1967).** Amb la Guerra del Sis Dies, els israelians s'annexionen els Alts del Golan, Cisjordània, Gaza, el Sinaí i Jerusalem Oriental. EFE
59. **Ben Gurion proclama l'estat d'Israel a Tel-Aviv (20-5-1948).** EFE
60. **Militants de l'organització jueva Haganah vigilen un pas estratègic (1948).** La tenacitat jueva venç l'exèrcit britànic, que es retira el maig del 1948. EFE
61. **Presoners egipcis observen l'avanç de l'enemic israelià durant la guerra del Yom Kippur (1973).** EFE
62. **L'Hotel Rei David de Jerusalem després d'un atemptat de l'organització clandestina Haganah contra els britànics (1946).** EFE
63. **Tropes egípcies ocupen Alexandria per evitar aldarulls després de l'abdicació forçada del rei Faruk I (1952).** Després d'un regnat de dilapidació, el Moviment d'Oficials Lliures de Nàsser el farà fora del poder. EFE
64. **Francisco Franco rep a Madrid Mohamed V per signar els acords que reconeixen la independència del regne alauita (1956).** EFE
65. **Mariners nord-americans amb joves barcelonines (1950).** La presència de *marines* a Barcelona mostra la creixent influència dels EUA a la Mediterrània de la postguerra. EFE

66. **Port Saïd durant la guerra de Suez (1956).** Els egipcis eviten, amb vaixells enfonsats, l'entrada anglofrancesa. EFE
67. **Soldats àrabs capturats per Israel el juliol de 1948 durant l'Operació Dani, que assegura el domini jueu a la regió de Tel-Aviv.** EFE
68. **Civils àrabs desplaçats prop de Jerusalem tornen a les seves llars (1948).** EFE
69. **Centenars d'àrabs abandonen Palestina cap al Líban en protesta contra el pla de les Nacions Unides de dividir-la en dos estats (1948).** EFE
70. **Soldats àrabs esperen a ocupar Jerusalem durant la Guerra del 1948, dies abans de la fi del mandat britànic.** EFE
71. **Ciudadans àrabs evacuats d'Hebron sota supervisió de l'ONU (1948).** EFE/De Miguel

Crisi i replegament en un món incert (1973- 1995)

AGÈNCIES. *Beirut, 11 d'octubre de 1991.* Les dues crisis del petroli han confirmat la Mediterrània com un mar dominat per les grans potències i per la dependència del petroli. El conflicte entre Israel i Palestina s'ha estès i ha ampliat la tensió, juntament amb les guerres entre els àrabs i el reforçament dels integrismes. Mentre el nord de la Mediterrània recupera llibertats i democràcia al voltant d'una nova Europa, el creixement econòmic tan desigual entre les dues ribes eixampla la distància entre el sud i el nord. La caiguda del Mur de Berlín i la desfeta en cadena de l'URSS tenen un cruel impacte a la Mediterrània, amb uns Balcans que esclaten.

L'or negre: llast o avantatge?

El petroli havia de ser el gran impulsor de la modernització i l'encaix de la Mediterrània en un món competitiu i pròsper. Les necessitats són al principi industrials, però es traslladen després a tots els àmbits de la vida, i en fan «l'or negre» del segle XX. Els països de l'Organització de Països Exportadors de Petroli asseguren el 54% de l'abastiment el 1973. El nombre de productors i de jaciments creix durant aquests anys, però el 1995 la regió encara explota el 20% del cru que es consumeix al món. Les dues crisis del petroli (1973 i 1979) mostren, però, que la Mediterrània és un mar on les grans potències dominen tant les inversions com la producció i el subministrament i no respecten els interessos del sud. Quan els Estats Units canvien la seva política

monetària i liberalitzen el comerç, provoquen una caiguda dels preus davant la qual els productors no sabran reaccionar. La situació és fràgil per als països que produeixen i també per a aquells pels quals passa el petroli que va cap a Europa.

L'aparició d'un islam integrista

Per a alguns, la cultura pot ser considerada com un factor de creixement o d'endarreriment econòmic, i hi ha qui creu que l'islam, entès com a cultura, no és compatible amb el desenvolupament i la democràcia. La religiositat impregna tots els

àmbits de la vida, però el seu pes en la vida econòmica i política dels països del sud de la Mediterrània té més o menys intensitat segons els períodes. No impedeix que les societats importin o creïn models tecnològics i institucionals. Si durant els anys seixanta la prosperitat econòmica i els nous líders van facilitar un període de calma, l'empobriment econòmic, el continu sentiment d'humiliació al món àrab per les guerres perdudes i la duresa de la vida a les ciutats propicien als anys setanta una crisi profunda. Es fa una nova lectura de l'islam, més integrista i agressiva, encoratjada pels esdeveniments a l'Iran i el Golf. Però la deriva cap a un islamisme radical no propicia tensions només entre les dues ribes de la Mediterrània, sinó també a l'interior dels països que conformen el món musulmà.

RELACIÓ DE FOTOGRAFIES

- 72. La plaça de l'Estrella a Beirut serà reconstruïda amb diners del golf Pèrsic (1998).** Aquesta capital mediterrània continua sent important en el joc del petroli. EFE/SIPA/M. Sasse
- 73. Vista general de Puerto Banús als anys vuitanta.** El petroli es fa necessari per mantenir un determinat estil de vida. EFE
- 74. Pou «Amposta-marí» a la costa de Tarragona (1972).** La producció és d'uns 30.000 barrils de cru. EFE
- 75. Funerals pel xa d'Iran.** Exponent de la importància del petroli, és enterrat a Egipte amb honors el 1980, un any després d'exiliar-se per la revolució islàmica a l'Iran. Les reformes que va fer al seu país només van arribar a les elits. EFE
- 76. Dos nens aprenen l'Alcorà a la casba d'Alger (1992).** EFE/SIPA/Albert Facelly
- 77. Gaza (1964).** Dones àrabs gaudeixen d'un dia de sol a la platja. EFE/SIPA
- 78. Una nena contempla unes dones tapades a la casba d'Alger (1970).** EFE
- 79. Anwar al-Sadat, president d'Egipte, abans de ser assassinat el 1981.** EFE/Farouk Ibrahim
- 80. Sadat rep un regal «d'avi» en resposta al qualificatiu de «vella dama» que va donar a Golda Meir, ministra d'Afers Exteriors d'Israel (1977).** EFE
- 81. La Marxa Verda (1975).** Els marroquins inicien una ofensiva civil per reconquerir el Sàhara Espanyol mentre Franco agonitza. EFE
- 82. París.** Trobada entre l'àsser Arafat i Anwar al-Sadat. EFE
- 83. Signatura del Tractat de Pau de Camp David entre Anwar al-Sadat i Menahem Begin, en presència de Jimmy Carter (1979).** EFE
- 84. Funeral per 105 bosnians musulmans morts el 1992 i descoberts en una fossa comuna (1999).** En ple Vell Continent, la matança als Balcans, epíleg dels errors dels grans imperis, la Guerra Freda i les lluites nacionalistes portades a l'últim extrem, horroritza, avergonyeix i allibera una Europa «unida en la diversitat». EFE/Fehim Demir
- 85. Un soldat espanyol convenç una dona per abandonar la zona de perill de Mostar (1993).** Condicionat per la seva controvertida neutralitat, el paper humanitari i de pacificació dels cascos blaus els fa testimoni del drama humà de la guerra. EFE/Kote Rodrigo
- 86. Nens bosnians pidolen al campament dels cascos blaus espanyols a Bòsnia (1992).** EFE/Mondelo
- 87. Destrucció a la part musulmana de Mostar (1995).** Croats a l'oest, bosnians a l'est: malgrat el mític pont, la ciutat té dificultats per unir-se. EFE/Barriopedro
- 88. Milers de refugiats arriben al camp de Tuzla (Bòsnia i Herzegovina) (1995).** EFE/Odd Andersen
- 89. Barri espanyol de Nàpols (1990).** EFE

- 90. Adhesió d'Espanya a la CEE (1985).** És el símbol d'una Europa més equilibrada cap al sud. El darrer país on cau una dictadura feixista i amb clara vocació mediterrània. EFE/Manuel Hernández de León
- 91. Façana de l'Òpera de Tel-Aviv (1995).** EFE
- 92. Plaques solars a Almeria (1987).** EFE
- 93. Preparació del te en una cerimònia oficial marroquina (1987).** EFE
- 94. Beirut esclata (1981).** La guerra civil del Líban enfronta durant quinze anys principalment cristians i musulmans, però les complicades aliances i desavinences, així com el suport de Síria i la invasió d'Israel, no en fan un simple conflicte religiós. Una fràgil convivència torna al país el 1990. EFE
- 95. Matança de Sabra i Shatila (1982).** Una de les conseqüències de l'estancament del conflicte entre Israel i Palestina és la seva extensió a països limítrofs i a la població civil. Les matances de refugiats palestins als camps libanesos de Sabra i Shatila van colpir les opinions públiques a tot el món. EFE
- 96. L'ús del cotxe bomba es va convertir en una arma de ressò internacional als vuitanta.** EFE
- 97. Edificis destruïts a Sabra i Shatila després de la matança de refugiats (1982).** EFE/SIPA/Morvan

Cap a una Mediterrània compartida (1995-2010)

AGÈNCIES. *Barcelona, 27 de novembre de 2005.* La transició cap al segle XXI aporta més incògnites que respostes, i les potències semblen prendre consciència de la necessitat d'abordar els seriosos problemes de la Mediterrània. El sud no es modernitza, però el món és ara interdependent, i les dues ribes pateixen tensions comunes, les pròpies i les alienes, amb molta més intensitat. El terrorisme, les migracions, la desconfiança de l'altre o actualment la crisi, ja no permeten solucions fàcils i definitives.

Les migracions, quina solució?

La incidència de les migracions a la Mediterrània és avui dia un fet innegable i que genera

grans debats. És un fenomen fruit de l'evolució econòmica i política del segle XX que deixem enrere. Hi ha tres rutes d'entrada per mar al sud d'Europa: la ruta africana occidental (Marroc), l'oriental i septentrional (Itàlia) i la ruta oriental (Turquia). Des d'aquests llocs, els darrers anys ha crescut dramàticament l'entrada d'immigrants d'Àfrica i Àsia. A més del nombre, el problema fonamental, des del punt de vista humà, és que ara la promesa d'una Europa rica i plena de llibertats també pot comportar la pèrdua de la vida, el tràfic de persones o la xenofòbia. Des del punt de vista econòmic, tant Europa com els mateixos països del sud tenen dificultats per donar respostes: mentre per al nord és una oportunitat de mà d'obra barata, per al sud és una manera de fer sortir la joventut sense feina i augmentar les remeses de diners dels immigrants. A més, els moviments humans tornen a canviar el paisatge de les ciutats mediterrànies i posen sobre la taula temes com la identitat o el model de creixement a la regió.

Potencialitats i canvis al sud: mirant el segle XXI

El diagnòstic que fan els analistes sobre el sud de la Mediterrània és clar: no hi pot haver riquesa i benestar sense desenvolupament humà. Els estats han dut a terme reformes que han fet disminuir les penúries i han evitat que creixin les desigualtats.

Però més enllà d'aquesta fràgil estabilitat, cal impulsar canvis que modernitzin les economies i les adaptin al món global. Les Nacions Unides aconsellen en primer terme augmentar l'intercanvi entre els mateixos països del sud i, en paral·lel, treballar amb els organismes internacionals i la societat civil per aplicar les reformes. Europa és ara conscient de la necessitat de reduir l'escletxa entre les dues ribes i de la importància de la cooperació. Juntament amb això, el desenvolupament humà sembla el principal repte a afrontar en els propers anys. Tot i alguns avenços, en general les institucions no milloren i el sistema educatiu és dèbil; la cultura no arriba a tots els sectors de la població i la manca de llibertats és un llast. En darrer terme, la incorporació de la dona a unes condicions adequades d'escolarització, treball i vida social és imprescindible per a la millora de la situació a la regió.

RELACIÓ DE FOTOGRAFIES

- 98. Al sud de l'illa de Lampedusa, el 2003, més de tres mil persones van col·lapsar el centre de recepció d'immigrants.** EPA/Franco Lannino
- 99. Manifestació de "sense papers" a Barcelona (2005).** EFE/Albert Olivé
- 100. Meknès (2003).** Treballs en l'extensió més gran de vinyes al Marroc, i una de les més grans del món musulmà. EPA/Norbert Schiller
- 101. Un guàrdia civil escalfa un immigrant acabat de desembarcar a Tarifa (2003).** EFE/J. Ragel
- 102. Dona tapada accedeix al col·legi electoral de Port Saïd (2005).** L'evolució de la dona a la Mediterrània és complexa; manté la tradició però exerceix els seus drets, sobretot civils i polítics. EFE
- 103. Bibliotheca Alexandrina (2004).** La renovada biblioteca d'Alexandria. EFE
- 104. Vuitantè aniversari del premi Nobel de Literatura, l'egipci Naguib Mahfuz, al Caire (2005).** EFE
- 105. L'egipci Omar Sharif saluda l'israelià d'origen argentí Daniel Barenboim en el seu primer concert a la Casa de l'Òpera al Caire (2009).** EFE/Mohamed Omar
- 106. Kom Ombo (2005).** El creuer pel Nil s'ha convertit en un gran exponent del turisme després dels atemptats viscuts a finals dels anys noranta. EFE/Khaled El-Fiqi
- 107. La Barcelona moderna es conjura davant els radicalismes, la crisi i la manca de vitalitat mediterrània.** EFE
- 108. Festa de la Tomatina a Bunyol (2001).** EFE/Manuel Bruque
- 109. Intent de batre el rècord Guinness de cuscús popular a la Fira d'Alger (2004).** EFE/Mohamed Messara
- 110. Diumenge de Rams a Beirut amb la mesquita de fons (2006).** EFE/Nabil Mounzer
- 111. Una refugiada libanesa neda al mar, Tir (2006).** EFE/Mohamed Messara
- 112. Casament cristià a l'església d'Agios Mamas, tancada des de l'ocupació turca de Xipre el 1974 (2006).** EFE
- 113. Pati de la Casa d'Espanya a Casablanca després de l'explosió de dos homes bomba (2003).** EFE/Khalil Shikaki
- 114. La Unió per la Mediterrània és el resultat d'un projecte polític i econòmic consistent de cooperació entre la UE i els seus socis de la riba sud de la Mediterrània, París (13-07-2008).** EFE/Yoan Valat
- 115. El president dels Estats Units, Barack Obama, i el primer ministre turc, Recep Tayyip Erdogan, visiten la Mesquita Blava d'Istanbul (2009).** EFE/Kayhan Ozer

- 116. Gaza (2005).** El parc de la Pau: Barcelona-Gaza durant la visita del ministre d'Afers Exteriors espanyol, Miguel Ángel Moratinos. EFE/Mohammed Saber
- 117. Ferits per l'atemptat de l'estació d'Atocha el 2004 a Madrid.** EFE/José Huesca
- 118. Nens palestins llancen pedres als militars israelians en una operació al camp de refugiats de Balata (2007).** EFE/Alaa Badarneh

EPÍLEG

“Aquesta és una exposició de realitats i mirades a la Mediterrània del segle XX. Hi trobem realitats perquè les càmeres són capaces de copsar un instant autèntic i en fan així quelcom d’etern i definitiu. Són memòria a partir de la qual construir. Però també hi ha mirades perquè l’ésser humà interpreta els fets, els viu a partir de les seves pròpies esperances, els seus valors i pors, en definitiva, a partir del seu propi concepte de vida. Els homes i les dones del segle XXI hauran de construir noves realitats a partir del seu passat, del seu coneixement, i sobretot, de les seves esperances en el futur de la Mediterrània.”

RELACIÓ DE FOTOGRAFIES

119. Pont de Mostar (2004). EFE/Gustavo Cuevas
120. Nena romaní del camp de refugiats de Plemetina (Kosovo) durant el dia de Sant Jordi (2004). EFE/Valdrin Zhemaj
121. Practicant *windsurf* a Alger durant el Dia Mundial del Medi Ambient (2006). EFE/Mohamed Messara
122. Castellers de Barcelona durant les Festes de la Mercè (2006). EFE/Guido Manuilo
123. Nit de la Cremà, cloenda de les Falles de València (1999). EFE/Alberto Estévez
124. Representants de les tres grans religions de la Mediterrània actual en un acte per la pau mundial al peu de l’Alhambra, a Granada (2002). EFE/Juan Ferreras
125. Presentació de la Secretaria Permanent de la Unió per la Mediterrània que té la seu a Barcelona (2010). EFE/Xavier Bertral